

فراسوی شریعتی
مدرنیته، جهان‌وطنی، و اسلام
در اندیشه سیاسی ایرانی

نویسنده
دکتر سیاوش صفاری

www.ketab.ir

مترجم
علی خالندی

نگارستان اندیشه

تهران - ۱۳۹۷

سرشناسه: صفاری، سیاوش، ۱۳۵۹ -

عنوان و نام پدیدآور: فراسوی شریعتی؛ مدرنیته، جهان وطنی، و اسلام در اندیشه سیاسی ایرانی = BEYOND SHARIATI: Modernity, Cosmopolitanism, and Islam in Iranian

Political Thought / نویسنده سیاوش صفاری؛ مترجم علی خاندی.

مشخصات نشر: تهران: نگارستان اندیشه، ۱۳۹۶. شابک: 978-600-8273-38-7

مشخصات ظاهری: ۲۸۰ ص. وضعیت فهرست نویسی: فیبا.

شناسه افزوده: خاندی، علی، ۱۳۶۸ -، مترجم.

یادداشت: فارسی - انگلیسی. یادداشت: کتابنامه.

موضوع: شریعتی، علی، ۱۳۱۲ - ۱۳۵۶. -- نقد و تفسیر. Shariati, Ali -- Criticism

and interpretation. Modernity *جهان وطنی. Cosmopolitanism. اسلام.

Religious thought -- Iran -- 20th century. ۱۴. قرن

رده بندی کنگره: ۷/۲۳۳BP ۱۳۹۶ ص ۷/ش ۴/ رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸

www.ketab.ir

فراسوی شریعتی مدرنیته، جهان وطنی، و اسلام در اندیشه سیاسی ایرانی

نویسنده: دکتر سیاوش صفاری

مترجم: علی خاندی

نمونه خوانی و نمایه سازی: وحید دریاییگی

حروفچینی و صفحه آرایی: مرتضی انصاف منش

ناشر: نگارستان اندیشه

چاپ: دوم، ۱۴۰۱

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

طراح جلد: سعید صحابی

چاپ و صحافی: نسیم

نشانی ناشر: م. انقلاب، ابتدای خ آزادی، خ بهزاد، شماره ۲۹ واحد ۷

تلفکس: ۶۶۴۳۵۴۲۳ - ۶۶۴۲۵۴۲

www.cins.ir - info@cins.ir

فهرست مطالب

۷.....	پیشگفتار نویسنده بر ترجمه فارسی
	مقدمه: در میانه‌ی ذات‌گرایی فرهنگی و عام‌گرایی هژمونیک
۱۷.....	بر هم زدن پارادایمی هژمونیک:
۲۴.....	زندگی و میراث اندیشمند رادیکال اسلامی
۳۹.....	همسنگی گفتگومحور اسلام و مدرنیته
۴۳.....	خلاصه‌ی فصول:
	فصل اول: خوانش‌های پساانقلابی گفتمان اسلام انقلابی
۴۷.....	انقلاب، ایدئولوژی و "جغرافیای حرف"
۵۶.....	شریعتی به مثابه ایدئولوگ انقلاب
۷۱.....	پروژه‌ی ناتمام "مدرنیته‌ی بومی"
	فصل دوم: اندیشه‌ی اسلامی در تقابل با مدرنیته‌ی استعماری
۸۳.....	پس پشت مدرنیته
۹۱.....	پاسخ اندیشمندان مسلمان به مواجهه با مدرنیته [پاسخ‌های مختلف به یک سواچه]...
۹۲.....	مدرنیسم اسلامی
۹۸.....	اسلام‌گرایی
۱۰۵.....	اصلاح‌طلبی
۱۱۰.....	تبارشناسی‌های متعارض مدرنیته‌های اسلامی نوظهور
	فصل سوم: گفتمان پسااستعماری دین عمومی
۱۲۳.....	روزآمد کردن دوگانه‌ی دینی / سکولار
۱۳۳.....	پروتستان‌تیسیم اسلامی: روش‌شناسی تغییر از پایین به بالا
۱۴۰.....	دین عمومی پیشرو در زمانه‌ی تفوق اسلام‌گرایی
۱۵۵.....	نوشریعتی‌ها و لیبرالیسم اسلامی

فصل چهارم: سوژه‌ی روشنگری و سوژکتیویته‌ی باواسطه‌ی دینی

- ۱۶۱..... مبانی فلسفی گفتمان اسلامی
- ۱۶۸..... سوژکتیویته‌ی مدرن و سوژه‌ی باواسطه
- ۱۷۵..... سکولاریزاسیون و «اسطوره» روشنگری
- ۱۸۷..... هبوط: روایت الهیاتی سوژکتیویته
- ۱۹۶..... هستی‌شناسی دینی و سوژه‌ی حق‌مدار

فصل پنجم: شرق‌شناسی، غرب‌شناسی و زمینه‌ی تمدنی

- ۲۰۷..... تمدن به مثابه نقد غربزدگی
- ۲۱۸..... بازبینی چارچوب تمدنی
- ۲۳۸..... تحلیل تمدنی در اندیشه‌ی نوشریعتی
- ۲۴۴..... بازسازی چارچوب تمدنی

فرجام بحث: پیش‌به‌سوی جهان‌شهرگرایی پسااستعماری

- ۲۵۱..... بازنگری پسااستعماری اسلام و مدرنیته
- ۲۵۶..... مدرنیته‌ی بومی و چرخش پسااسلام‌گرایانه
- ۲۶۷..... بومی‌سازی و تلاش برای جامع‌گرایی از پایین
- ۲۷۳..... فهرست اعلام

پیشگفتار نویسنده بر ترجمه فارسی

در سپتامبر سال ۲۰۰۱ به عنوان دانشجوی سال اول علوم سیاسی تحصیلات دانشگاهی ام را در ونکوور کانادا آغاز کردم. به فاصله کمتر از دو هفته از شروع ترم حمله‌های تروریستی ۱۱ سپتامبر در آمریکا رخ داد، و چند هفته پس از آن آمریکا و متحدینش - من جمله کانادا - به افغانستان حمله کردند. این سرآغاز جنگی بود که اینک طولانی‌ترین جنگ تاریخ آمریکا لقب گرفته، و نیز مقدمه اشغال نظامی افغانستان که کماکان ادامه دارد. از پیامدهای حملات ۱۱ سپتامبر و سیاست فزاینده‌تری آمریکا که با اعلان جنگ به عراق در سال ۲۰۰۳ ادامه یافت، یکی رشد اسلام‌هراسی و نژادپرستی علیه مسلمانان (و مسلمان تلقی شده‌ها)* در آمریکای شمالی و اروپا بود. جریان‌ات اسلام‌هراسانه و نژادپرستانه که با جنگ‌افروزی‌های آمریکا در افغانستان، عراق، یمن، پاکستان، فیلیپین، سومالی، مالی، لیبی، و کشورهای دیگر در آسیا و آفریقا رو به فزونی نهادند، امروز با نشستن دونالد ترامپ بر مسند ریاست جمهوری در آمریکا و رشد مقبولیت اجتماعی احزاب راست افراطی و نوفاشیست در اروپا ابعاد جدید و هراس‌انگیزتری به خود گرفته‌اند.

در طی ۱۵ سال گذشته در گفتمان سیاسی، مباحث آکادمیک، و فرهنگ عامه کشورهای آمریکای شمالی و اروپا، اسلام و مسلمانان بیش از پیش به "دیگری"، دشمن، و نقطه تضاد مدرنیته، تمدن، و ارزش‌های غربی بدل

* یکی از نخستین قربانیان این پدیده شوم بالیور سینگ سودهی بود؛ مالک ۵۲ ساله و سیک مذهب یک پمپ بنزین در شهر مسا در ایالت آریزونا که به سبب داشتن ریش و عمامه از سوی قاتل به عنوان یک مسلمان پنداشته شد و در روز ۱۵ سپتامبر به ضرب گلوله کشته شد.

گشته‌اند. در عرصه سیاسی، سیاستمداران - من جمله رهبران و نمایندگان احزاب سنتاً لیبرال و میانه‌رو- با تکرار این مدعا که "رادیکالیسم اسلامی" جدی‌ترین تهدید علیه امنیت و ثبات جهان است، بر طبل جنگ کوبیدند و بر واقعیت مرگ صدها هزار افغان و عراقی و آواره و بی‌خانمان گشتن میلیون‌ها انسان دیگر بر اثر جنگ‌هایی که خود از سردمداران، توجیه‌کنندگان، یا یاری‌رساندگانش بودند چشم بستند. در عرصه آکادمیک و تولید اندیشه، ده‌ها کتاب و مقاله در پیوند با آسیب‌شناسی اسلام نگاشته شد. همه با این پرسش محوری که از چهره اسلام و مسلمانان با غرب و مدرنیته غربی سر ستیز دارند. و در عرصه فرهنگ عامه و صنعت سرگرمی نیز، مسلمانان و خاورمیانه‌ای‌ها به گونه‌ای فزاینده در فیلم‌های سینمایی و سریال‌های تلویزیونی به عنوان تروریست و انسان‌هایی با ارزش‌های ضدمدرن به تصویر کشیده شدند.

در چنین فضایی بود که من به دانشگاه وارد شدم، و متأثر از همین فضا بود که به سمت مطالعه علوم سیاسی سوق یافتم. در آن زمان، به عنوان دانشجویی ۱۹-۲۰ ساله، با این پرسش‌ها مواجه شدم که آیا حقیقتاً تضاد و تنش میان اسلام و مدرنیته، یا میان اسلام و غرب وجود دارد؟ آیا مدرنیته یک پدیده تماماً غربی است، و آیا با سنت‌های جوامع دیگر ناسازگار است؟ و اصلاً اینکه مدرنیته چیست؟ و چه نسبتی میان مدرنیته و سنت‌های دینی برقرار است؟ در این سال‌ها گویی از دوگانه‌های اسلام/مدرنیته و اسلام/غرب‌گریزی نبود. در میان کتاب‌هایی که در کلاس‌های سال‌های نخست دانشگاه خواندم، یکی گرفتاری امروز اسلام (۲۰۰۳) بود به قلم ارشاد منجی، و یکی دیگر بحران اسلام (۲۰۰۴) نوشته برنارد لوئیس؛ کتاب‌هایی که با تکرار مدعای ناهمسازی اسلام با مدرنیته و تمدن و ارزش‌های غربی، نهایتاً در خدمت توجیه ایدئولوژیک جنگ‌های آمریکا و متحدینش در افغانستان و عراق بودند.